

ROMÂNIA DUPĂ 1918

Mihai-Dan ROBU¹

robumihaidan@yahoo.com

ABSTRACT: This article is an overview of what followed after the Union of 1918, starting from the enthusiasm of the Romanians in Transylvania, Bucovina or Bassarabia, on the occasion of the visit of the sovereigns of the Kingdom of Romania in 1919–1920 in these territories, continuing with the changes in the territories and demography and ending with cultural evolution. I underline that, by reviewing the transformations of demographic structure we have insisted on the position of especially ethnic Hungarians on the Union as a fact and their attitude towards the Romanian unitary national state. For some of them familiar with the minority status they had in the Austro-Hungarian monarchy until 1918, the acceptance of the new historical-political reality was made quite easily while the Hungarian community benefiting from the dominant class status had a attitude of denial.

The intelligent policy promoted by Romanian politicians after the Great Union by adopting legislation that excluded the granting of rights and freedoms on ethnic grounds allowed the integration of minorities into the new political, social and territorial framework. The Great Union also brought transformations into the cultural life, which is becoming more and more vibrant, more dynamic in all its compartments, a cultural life built on the basis of the achievements of the previous period. Important personalities from history, archaeology, history of art, ethnography, folklore, classical music, or sociology are reviewed. Unfortunately, the Great Romania, as the people of 1918 have built, today no longer exists. Instead, there was the beautiful story of the Great Union, which we today, young or not young, have the obligation to look for in the pages of the history books.

KEYWORDS: the Great Union, generation of 1918, changes, political reality, history

Trebuie menționat faptul că 1 Decembrie 1918 a încheiat un proces început la jumătatea secolului al XIX-lea, odată cu formarea, în 1859, a statului național român, continuat cu obținerea independenței și desăvârșit prin

---

¹ Profesor la Școala Gimnazială din comuna Frâncești, județul Vâlcea.

formarea statului național unitar. În fapt, anul 1918 încunună o întreagă evoluție istorică, ce se înscria în ansamblul general european, caracterizat prin constituirea de state naționale, ca urmare a aplicării principiului dreptului popoarelor la autodeterminare. În mentalul românilor acest an a rămas emblematic, pe parcursul său revenind în matca maternă provinciile românești Basarabia (27 Martie), Bucovina (28 Noiembrie), Transilvania (1 Decembrie). Crearea statului național unitar român sau a României Mari cum ne place să spunem, nu a fost un proces întâmplător. El este rezultatul acțiunilor și deciziilor inteligente și îndrăznețe ale oamenilor politici din Regatul României sau ale celor din cele trei provincii precum și al factorilor externi favorabili, factori pe care românii basarabeni, bucovineni, transilvăneni au știut foarte bine să îi folosească în favoarea cauzei românești.

După Unirea din 1918, Ferdinand I – regele tuturor românilor – era însuflețit de dorința de a veni în contact direct cu oamenii, cu obiceiurile și tradițiile locuitorilor din Transilvania, Bucovina, Basarabia, de a discuta cu ei. Era în același timp o dorință firească a liderilor politici și a cetățenilor din aceste provincii de a-l avea în mijlocul lor pe suveranul României și această dorință avea să se împlinească începând cu primăvara anului 1919. Iată ce își nota Regina Maria în mai 1919 cu prilejul vizitei în Transilvania alături de regele Ferdinand, vizită în care au fost însoțiți de Iuliu Maniu, președintele Consiliului Dirigent, periplul cuplului regal, incluzând orașele: Brașov, Făgăraș, Sibiu, Blaj, Alba-Iulia, Brad, Țebea, Abrud, Câmpeni, Turda, Cluj, Bistrița, Careii Mari, Baia Mare, Oradea: „Am sosit la Câmpeni; ne-am instalat într-o căsuță extraordinar de curată, aparținând prefectului. Oameni drăguți, simpli și inimoși care au făcut tot ce au putut să ne simțim bine și mulțumiți, dar am fost sistematic suprahrăniți și n-am putut refuza nici măcar un fel de mâncare, deoarece toate femeile din gospodărie contribuieră la pregătirea ei. În multe sate, calde primiri loiale, iar în final am ajuns la Alba-Iulia, micul orașel al cărui nume are un ecou special în sufletul fiecărui român. Este greu de descris primirea ce ni s-a făcut; aici oamenii au fost absolut nebuni de entuziasm”².

Trebuie subliniat faptul că astfel de vizite au fost făcute de cei doi suverani și în celelalte două provincii, Bucovina și Basarabia, în mai 1920, ocazie cu care au discutat cu fruntași politici și oameni de cultură din Cernăuți și Chișinău. În octombrie 1920, regele revine în Bucovina special pentru a

² I. Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866–1947)*, vol. 2, Editura Enciclopedică, București, 2011, pag. 80.

participa la inaugurarea Universității românești din orașul simbol al provinciei, prilej cu care oferă suma de 200.000 lei „spre a servi ca prim fond pentru ajutorarea culturală a studenților merituoși de la toate facultățile acestei Universități”³.

Schimbările care au urmat formării statului național unitar român au fost vizibile pe multiple planuri: teritorial, demografic, economic și cultural. Ca suprafață, teritoriul României a crescut de la 137.000 kmp în 1914 la 295.037 kmp în 1918, iar demografic numărul de locuitori a sporit de la 7.250.000 locuitori la peste 18.000.000 locuitori, conform recensământului din 1930. Structura populației a cunoscut și ea modificări notabile, alături de vechile grupuri etnice de evrei, turci, tătari, greci existente deja în Regatul României anterior Marii Uniri, populația majoritară românească fiind obligată acum să accepte și comunitățile de maghiari, sași, secui, șvabi, polonezi sau cehi din Transilvania și Banat, germanii din Bucovina sau evreii din Basarabia. În ce privește atitudinea minorităților față de Unire, aceasta a variat de la o provincie istorică la alta și de la un grup etnic la altul. Ea a fost determinată de anumite tradiții și realități istorice, precum și de modul în care liderii politici români au conceput adoptarea hotărârilor de unire. În Basarabia și Bucovina reprezentanții minorităților au fost aleși în organele chemate să decidă soarta acestor provincii istorice și au avut o prezență activă în luarea deciziilor. Astfel din cei 150 de membri ai Sfatului Țării din Basarabia întrunit la Chișinău, 45 aparțineau minorităților naționale: ucraineni, evrei, ruși, germani, bulgari, găgăuzi, armeni, polonezi, greci. În ziua de 27 martie 1918, Rezoluția privind Unirea Basarabiei cu România a fost adoptată cu 86 voturi pentru, 3 contra, 36 abțineri iar 13 deputați au fost absenți. Dintre reprezentanții minorităților naționale, polonezii au votat pentru unire, iar ceilalți s-au abținut, au absentat sau au votat împotriva. În declarația adoptată se precizau bazele pe care urma să se facă unirea, între altele menționându-se „Respectarea drepturilor minorităților din Basarabia”.

Congresul general al Bucovinei a fost alcătuit din 105 deputați dintre care 26 erau minoritari, hotărârea de unire fiind adoptată în unanimitate. Între cei care au vorbit și au susținut la 28 noiembrie 1918 Unirea, s-au aflat și reprezentanți ai evreilor, polonezilor și ucrainenilor. Rezoluția prevedea *unirea necondiționată și pentru vecie* cu România, dar nu conținea un anumit

³ *Ibidem.*

program de care să se țină seama în viitor. În Transilvania situația a fost diferită. Aici exista tradiția marilor adunări naționale ale românilor, în care aceștia își exprimau punctele de vedere. De aceea, Adunarea Națională de la Alba-Iulia a fost un forum exclusiv românesc. Rezoluția de Unire, prezentată de Vasile Goldiș, a fost susținută de doi vorbitori: Iuliu Maniu din parte P.N.R și Iosif Jumanca în numele P.S.D. Iuliu Maniu în discursul său s-a referit în mod clar la problema minorităților naționale, precizând: „Noi nu voim ca din asupriți ce am fost să devenim asupritori. Voim să asigurăm libertatea pentru toți și dezvoltarea pentru toate popoarele conlocuitoare”⁴. În Rezoluția adoptată de Adunarea Națională la 1 Decembrie 1918 s-au introdus următoarele prevederi: „Deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept la reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc”⁵. De altfel, în articolul 5 din Constituția adoptată în 1923 se preciza în mod clar că „românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și toate libertățile și drepturile stabilite prin legi”⁶, iar în articolul 7 al aceluiași act fundamental se arată că „deosebirea de credințe religioase și confesiuni, de origine etnică și de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și de a le exercita”⁷.

Întreaga legislație adoptată – legea electorală din 1918, legea agrară din 1921, legea administrativă din 1924, legile privind învățământul din 1924–1928, legea cultelor din 1924 au avut la bază principiul nediscriminării pe criterii etnice. Iată spre exemplu conținutul legii învățământului din 1924: „Învățământul primar în școlile statului se predă în limba română. În comunele cu populație de altă limbă decât limba română Ministerul Instrucțiunii Publice va înființa școli primare cu limba de predare a populației respective, în aceeași proporție ca și școlile românești. În aceste

⁴ I. Scurtu, *Iuliu Maniu, activitatea politică*, Editura Enciclopedică, București, 1995, p. 194.

⁵ *Culegere de texte pentru Istoria României*, vol. 1, coordonator Acad. Ștefan Pascu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 311.

⁶ *Documente privind istoria României între anii 1918–1944*, coordonator I. Scurtu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995, p. 15.

⁷ *Ibidem*.

școli studiul limbii române va fi însă obligatoriu în numărul de ore stabilit prin regulament”⁸.

În general, oficialitățile române au adoptat o atitudine tolerantă față de minorități, pentru ca acestea să se acomodeze cu noua situație și să se integreze în statul român. Beneficiind de drepturile și libertățile democratice prevăzute în legislația României, minoritățile naționale și-au creat organizații politice proprii. Minoritatea care s-a adaptat cel mai ușor noii situații a fost cea germană. La 6 septembrie 1919 a avut loc la Timișoara, adunarea generală a germanilor din România Mare, care a decis participarea acestora la viața politică, inclusiv la alegerile parlamentare. Doi ani mai târziu, în septembrie 1921, s-a constituit Uniunea Germanilor din România. Evreii s-au adaptat și ei destul de rapid noilor realități politico-statale. Încă din 1909, evreii din vechiul Regat aveau o organizație proprie – Uniunea Evreilor Pământenii care în 1923 și-a luat numele de Uniunea Evreilor Români, înglobând în cadrul său și reprezentanți ai evreilor din Basarabia, Bucovina, Transilvania.

În ceea ce îi privește pe maghiari, aceștia s-au aflat într-o situație psihologică extrem de delicată. Obișnuiți de secole să fie națiune dominantă, având o aristocrație *de sânge*, obișnuită să-i disprețuiască pe români, maghiarii au devenit în 1918 minoritari în cadrul statului român. Dacă sașii din Transilvania, șvabii din Banat, germanii din Basarabia și Bucovina erau familiarizați cu situația de minoritate națională, iar statutul lor după 1918 nu le-a creat probleme deosebite, maghiarii nu au putut accepta atât de ușor noua condiție. În consecință liderii minorității maghiare au fost adepții *rezistenței pasive*, neparticipând la viața statului român în speranța că Marile Puteri nu vor ratifica unirea Transilvaniei cu România. Semnarea Tratatului de la Trianon, la 4 iunie 1920, prin care se recunoștea hotărârea Marii Adunări de la Alba-Iulia, a determinat în cele din urmă pe conducătorii minorității maghiare să-și revizuiască tactica folosită până atunci și după multe frământări politice în decembrie 1922 s-a creat Partidul Maghiar din România.

Din punctul de vedere al culturii, perioada de după 1918 este efervescentă și de emulație creatoare în care confruntarea de idei, de curente și orientări stilistice în mod loial și civilizată este una salutară, cu rezultate remarcabile. Dominanța culturii românești din perioada cuprinsă între

⁸ *Ibidem*.

primul și al doilea război mondial este descoperirea și punerea în valoare a specificului național, spre deosebire de perioada secolului al XIX-lea, când dominantă era dată de cultivarea elementelor care reprezentau trăsături de unire între cultura română și culturile franceză, germană, italiană. Întrebări precum – cine suntem noi cu adevărat ca popor?, prin ce ne distingem?, cum ne diferențiem de alte culturi europene? – revin tot mai des la oamenii de cultură români, căutând să le dea un răspuns. Se conturează astfel, o problemă legată de căutarea unei identități bine precizate, problemă prefigurată în deceniile anterioare de personalități ca: Vasile Alecsandri ca folclorist, B.P. Hasdeu în studiile de istorie, lingvistică, etnografie sau Ov. Densusianu în a sa monumentală lucrare *Dacia preistorică*.

Și cum istoricii sunt cei mai apropiați unei asemenea preocupări, generația interbelică a lăsat o moștenire fundamentală în acest domeniu. Se remarcă în acest sens N. Iorga, creatorul unei opere vaste în istoriografie, literatură, publicistică și politică. Interesul pentru problematica națională și l-a manifestat în literatură ca teoretician al semănătorismului, încă din perioada anterioară primului război mondial. Autor al lucrării *Bizanț după Bizanț*, Iorga a văzut în civilizația românească o continuare legitimă a Bizanțului, readucând în circulație valori culturale ce definesc componentele de bază ale culturii românești. În aceeași galerie a marilor valori din domeniul istoriografiei se înscriu Vasile Pârvan, Orest Tafrali și Gh. Brătianu. Istoric și arheolog, dar spre deosebire de marele Iorga și cu o viziune filosofică asupra istoriei, Pârvan a fost interesat în mod deosebit de antichitate, cercetând riguros civilizația geto-dacă și procesul apariției și evoluției coloniilor grecești de pe țărmul Mării Negre. A fost inițiatorul săpăturilor arheologice de la Histria, iar rezultatul efortului asiduului s-a concretizat în lucrările *Getica*, *Dacia*, *Civilizațiile străvechi în regiunile carpato-danubiene*.

Interesul pentru etnografie și folclor a fost o altă formă de căutare a valorilor originare ale culturii române: „În aceste domenii perioada interbelică a adus contribuții dintre cele mai însemnate. Receptiv la noutatea tehnică a fonogramei, George Breazu pune bazele Arhivei fonogramice, nucleu al primei fonoteci cu specific de folclor din România, la a cărei îmbogățire va contribui decisiv compozitorul și folcloristul Constantin Brăiloiu (1893–1958). Pentru creația muzicală din epocă, folclorul va fi una din principalele surse de inspirație. Alături de marele George Enescu (1881–1955), autor al binecunoscutelor Rapsodii române, al Suitei a III-a

Săteasca, al Sonatei pentru pian și vioară, o întregă generație de compozitori își exprimă prin creațiile sale de vădită sorginte folclorică admirația față de geniul muzical al poporului român. Mihail Jora, Sabin Drăgoi, Tiberiu Brediceanu, Marțian Negrea sunt doar câțiva dintre muzicienii acestei generații”⁹.

Învățământul cunoaște după 1918–1919 nu numai o dezvoltare, ci și o diversificare. Atât în rețeaua învățământului de stat, cât și a celui particular, specializările din școlile profesionale sunt tot mai multe. Școlile normale sunt tot mai prezente în multe din orașele României Mari, în aceste instituții fiind pregătiți viitorii dascăli sau învățători cei care în lumea satului vor fi adevărații săditori de cultură și spirit. Trebuie subliniat faptul că în perioada de început organizarea învățământului în provinciile alipite în 1918, unde se pornea de la o altă experiență anterioară a întâmpinat destule obstacole. La rândul său rețeaua de învățământ superior se extinde prin înființarea universităților românești din Cluj, Cernăuți și a Institutului Teologic din Chișinău. Pentru buna pregătire a armatei române ia ființă o rețea de licee militare și școli de ofițeri.

Presă este și ea obiectul unui proces de mare diversificare: în numai cinci ani (1919–1924) apar aproape 3.400 de periodice. Totuși o mare răspândire nu cunosc decât câteva ziare și reviste, „Universul” fiind cotidianul de informații cel mai cunoscut. Îi urmează ziarele cu diferite orientări: „Adevărul” și „Dimineața” de centru stânga, „Cuvântul”, „Curentul” de centru dreapta sau publicațiile partidelor politice – „Dreptatea” (P.N.Ț.), „Viitorul” (P.N.L.), „Îndreptarea” (Partidul Poporului). Numele unor periodice se identifică în conștiința publică cu personalitatea directorului sau a celui care reprezintă spiritul îndrumător al gazetei: Nicolae Iorga la „Neamul românesc”, Pamfil Șeicaru la „Curentul”, Nae Ionescu la „Cuvântul”. Publicațiile diferă între ele nu numai ideologic, dar și din punct de vedere al domeniilor de interes. Există reviste de cultură – „Adevărul literar și artistic”, „Universul literar”, „Viața românească”, „Gândirea”, există publicații politice, deja amintite mai sus, magazine de divertisment și informare precum „Realitatea ilustrată”.

Fundațiile culturale și-au asumat și ele un important rol în viața culturală românească și se cuvine a fi amintite aici „Fundațiile Regale” și „Fundația I.C.Brătianu”. Creată încă din vremea lui Carol I, „Fundațiile

⁹ Teodorescu, Bogdan, *Istoria românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1992, p. 256.

Regale” cunosc un moment de maximă activitate în timpul regelui Carol al II-lea, când sub acest generic ființează o revistă, poate cea mai prestigioasă publicație culturală din epocă, sunt create Orchestra Filarmonică, Fundația Regele Carol I, Fundația Principele Carol, Fundația pentru Literatură și Arte Frumoase Regele Carol al II-lea, Fundația Regele Ferdinand, Institutul de Cercetări Științifice de la Cluj, Observatorul de Astronomie Fizică de la Dubăsarii Vechi. Mergând și dezvoltând firul ideilor lui Spiru Haret și Nicolae Iorga, „Fundațiile Regale” au organizat și patronat mișcarea de ridicare culturală a satelor, prin intermediul unor tineri special pregătiți pentru a-și asuma răspunderi organizatorice în această direcție, în jurul unor instituții educaționale simbolice numite „Cămin Cultural”. Alte echipe de tineri, sub conducerea sociologului Dimitrie Gusti, au fost trimise pe teren pentru a studia diferite zone etnografice ale țării. În afara studiilor publicate, activitatea lor s-a concretizat și în înființarea Muzeului Satului din București. De subliniat este faptul că știința, cultura și arta din România Mare s-au dezvoltat și prin contribuția cetățenilor români aparținând minorităților naționale. Astfel, în domeniul literaturii s-au remarcat Tristan Tzara întemeietorul dadaismului, Mihail Sebastian, Ioana Peltz, în istoria teatrului Ioan Massoff. În arte și-au adus contribuția personalități precum Iosif Iser, Al. Steriadi, J. Pherahim (pictură), iar la realizarea Arcului de Triumf din București au contribuit Fr. Storck și O. Spathe. Școala românească de medicină era ilustrată de savanți precum Fr. Iosif Reiner, Arthur Kreindler, cea de matematică de Octav Mayer, Al. Myller, Simion Sanielevici, iar în domeniul tehnicii se detașează personalitatea lui Hermann Obert.

Marea Unire din 1918 a fost și rămâne pagina minunată a istoriei românești. „Măreția ei – spunea atât de frumos istoricul Florin Constantiniu în lucrarea sa *O istorie sinceră a poporului român* – stă în faptul că desăvârșirea unității naționale nu este opera nici unui om politic, a nici unui guvern, a nici unui partid, este fapta istorică a întregii națiuni române, realizată într-un elan țâșnit cu putere din străfundurile conștiinței unității neamului, un elan controlat de fruntașii politici pentru a-l călăuzi cu inteligență politică remarcabilă spre țelul dorit”¹⁰.

¹⁰ Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2011, p. 294.

Bibliografie:

- [1] Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2011
- [2] ***. *Culegere de texte pentru Istoria României*, vol. 1, coordonator Acad. Ștefan Pascu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977
- [3] ***. *Documente privind istoria României între anii 1918–1944*, coordonator I. Scurtu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995
- [4] Scurtu, I., *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866–1947)*, vol. 2, Editura Enciclopedică, București, 2011
- [5] Scurtu, I., *Iuliu Maniu, activitatea politică*, Editura Enciclopedică, București, 1995